



Chryścijanskaja

Dumka

BIEŁARUSKI KATALICKI DWUTYDNIOWIK

№ 16 (142).

Wilnia, 20 wieraśnia 1937 h.

Hod X.

Hitleryzm i Relihija

Kali ũ Niamieččynie dajšoŭ da ũlady Hitler, dyk pačaŭ tam zawodzić susim nowyja paradki, apiortyja na jaho nawucy — hitleryzmie. Pawodle hitleryzmu wychodzić, što jon krynica i praŭdy, i prawa, i maralnaści, i relihii. Dziela hetaha ũsio, što z hitleryzmaŭ nie zhadžajecca, nijakaha nia maje prawa na isnawańnie.

Hitleryzm nie dapuskaje ũ dziarżawie inšych ad jaho pahladaŭ. Kožny, chto inakš dumaje, toj abjaŭlajecca woraham niamieckaha narodu i niamieckaj dziarżawy. A hetki pawinien abo ũciakać z Niamieččyny, abo budzie pasadžany ũ kancetracyjny lahier. ũsio maje służyć hitleryzmu i jamu padparadkawacca.

Hetki charakter hitleryzmu wynikaje z jaho mety, jakoj jość stwaryć z Niamieččyny tak zwanuju totalnuju dziarżawu. Slova totalny pachodzić ad łacinskaha: totus, cely, dyk totalnaja dziarżawa aznačaje dziarżawu celasnuju, u jakoj nad dziarżawu niama ničoaha wyšejšaha i ũ jakoj treba dumać tak, jak zahadwaje dumać toj, chto maje

ũ dziarżawie najbołšuju ũladu, jak u Niamieččynie Hitler.

Woš-ža dziakujućy hitleryzmu, u Niamieččynie moža isnawać tolki adna: hitleroŭskaja partyja, hitleroŭskanacyjanalistyčnaja, abo jak jana sama siabie nazywaŭe — nacyjanał-sacyjalistyčnaja, jak u Italii isnuje tolki adna partyja fašystaŭskaja, a ũ SSSR kamunistyčnaja.

ũ Niamieččynie takim čynam hitleryzm imkniecca abniać usio żywćio čalawieka — palityčnaje, kulturnaje, nawukowaje, haspadarčaje i relihijnaje.

ũ pieršuju čarhu hitleroŭcy siłaj rasprawilisia z sacyjalistymi marksistymi. Pazačyniali ich partyi, hazety, arhanizacyi, a knihi, napisanyja ũ duchu marksizmu, publična papalili.

Tady pryčapilisia da żydoŭ. Pazbaŭlali ich pasadaŭ, nie dawali im pracy, wysialali z Niamieččyny. Ahułam pastupali z żydami žorstka i časta duža kryŭdna dla ich i niesprawiadliwa.

Pašla hetaha pryjšta kalejka i na chryścijan — na katalikoŭ i pratestantaŭ.

Pazakrywany ũ Niamieččynie katalickija školy i katalickija hazety. Katalickamu duchawienstwu staŭlajucca roznyja biespadstaŭnyja zakidy, jak prynaležnaść da kamunizmu i inš., adbywajucca prociŭ jaho masawyja sudowyja pracesy i mnohija ksiandzy asudžwajucca na doŭhija hady wastrohu. Niešta padobnaje dziejecca i z pratestanskimi pastarami.

Chryścijanstwa tym najbołš nie padabajeccia hitleroŭcam, što jano pryjšto na świet praz żydoŭ, što jano wuča lubowi bližniaha i što jano nie staić na ũsluhach adnaho niamieckaha narodu, a słuža ũsim narodam adnolkawa i žjaŭlajecca nadnarodnym. A hitleryzm hetaha ũsiaho nie pryznaje: jon pryznaje tolki prawa krywi i ziamli: das Blut und der Boden. Hitleryzm tady tolki pryznawaŭ-by i padtrymliwaŭ-by chryścijanstwa i ahułam relihiju, kali-b jana zamykałasia tolki ũ ramkach niamieckaj nacyi. Na pieraškodzie-ž hetamu staić pradusim Katalicki Kaścioł, dyk z im hitleryzm pradusim i wia-dzie baračbu.

Минский район
Секретариат ЦКП
Имя В. И. Желва

Ale biaz religii, widać, nia moža astacca nawat i hitlerizm: kazionnyja hitleroŭskija „filozofy“ i „wučonyja“ „apracouwajuć“ niamieckuju, pahanskuju, biazbožnuju religiju, jakaja całkom była-b paslušnaj hitlerizmu i jakaja była-b niamieckaj hitleroŭskaj religijaj. Słowam, robiac hlupstwa.

Wiedama, koždy praśled pieranasić ciazka i niamieckija kataliki i pratestanty siańnia duža mnoha cierpiać za swaju wieru, za Chrystusa. Ale hety praśled adradžaje i adnaŭlaje religiju. Heta tak zaŭsiody i ŭsiudy. Hetak jość u SSSR, hetak i ŭ Niamieččynie, dzie za čas hitlerizmu religijnaść padniałasja niazwyčajna.

I siarod Bielaruśaŭ jość adzinki, jakija trymajucca hitlerizmu. Mylajucca jany. Kożnaja ludzkaja dumka, jakaja wiadzie baraćbu z Boham, imkniecca złamać wolnaść sumleńnia ludzkoha i nia ličycca z hramadzkej sprawiadliwaścij, — z natury swajej jość pamytkowaj, blahoj i da dabra nie dawiadzie.

Z religijnaha frontu ŭ SSSR.

Nialohka dajecca kamunistam baraćba z religijaj. Pamima biaz-religijnaha ŭzhadawańnia dziaćiej u školach i biazbožnaj ahitacyi siarod starejšych, sawieckaja moładź u mnohich wypadkach wyjaŭlaje pačućcio religii i prychnaść da religijnych arhanizacyjaŭ.

Prawa wiery ŭ Boha.

Maładziažnaja kamunistyčnaja hazeta „Komsomolskaja Prawda“ niadaŭna nadrukawała raźjaśnieńnie, — ci možna ŭwažać religiju prywatnaj sprawaj sawieckaha hramadzianina?

Hetaja hazeta pryznaje prawa wier/ ŭ Boha, ale nia ŭsim. Jana ćwierdzić, što sawieckaja dziaŭawa zabieśpiačaje ŭsim hramadzianam SSSR poŭnuju swabodu sumleńnia. Jany mohuć wieryć u Boha, abo nia wieryć. U aficyjalnych dakumantach, wydawanych dziaŭwaŭnymi orhanami, zabaroniena nawat uspaminać ab religii; h. zn.—u adnosinach da dziaŭwawy religijnaja prynaležnaść sawieckaha hramadzianina astajecca jaho prywatnaj sprawaj. Ale kali sawiecki hramadzianin ustupaje ŭ kamunistyčnuju partyju abo ŭ kamsamol, dyk *jon tady tracić zabieśpiečanaŭ jamu dziaŭwawaj prawa na swabodu sumleńnia*, bo statut kamsamolu abawiazwaje da baraćby z religijaj i

dziaŭwa hetaha dla kamsamolca religija nia jość prywatnaj sprawaj.

Z hetaha raźjaśnieńnia bačym, što ŭ kamunistyčnaj partyi dla jaje siabroŭ niamy swabody sumleńnia. Pry hetym treba žwiarnuć uwahu i na fikcyjnaść pisanaha prawa ab swabodzie sumleńnia, jakoje na papiery zabieśpiačaje swaim hramadzianam sawieckaja dziaŭwaŭnaja kanstytucyja.

Hetaja-ż kanstytucyja ŭprywiłjewawa kamunistyčnuju partyju, katoraj prahrama adnosna swabody sumleńnia jość supiarečnaja z kanstytucyjnym parahrafam u hetaj sprawie. Inšych partyjaŭ kanstytucyja nie pryznaje. Dziaŭwa hetaha na kirujučych dziaŭwaŭnych stanowiščach znachodziacca tolki partyjnyja kamunisty, jakija wykonywajuć pastulaty swajej partyi łomiać, u sprawie swabody sumleńnia, dziaŭwaŭny zakon.

Brat Worošyłaŭaświaščeńnikam

Być świaščeńnikam, abo ksiazdzom u SSSR — heta wydać sia bie na panižeńnie i praśled.

Hazety padajuć, što niadaŭna brat sawieckaha maršała Worošyłaŭa pajšoŭ u świaščeńniki; maršał Worošyłaŭ dawiedaŭšysia ab hetym, publična adroksia swajho brata.

Heta tak-ža hawora ab swabodzie sumleńnia ŭ SSSR.

Ks. I. Hermanowič.

Na Daloki Ŭschod.

6)

(Wilnia—Miensk—Maskwa—Charbin—Pekin—Rym).

VI. Maskwa.

Praz Bielaruś my prašmyhnuli tak chutka, što j nie nahledzilisia na jaje. Horad Barysaŭ, Orša j Smalensk zapali jak u son: nie astalosia nijakaha ŭspaminu. Tolki Dniapro—tut jašče niewialikaja raka — blisnuła nam u wočy jasnym lustram wady i załacista-piaščanymi bierahami. Na hankoch kručali pracawityja ludcy. Baba, — z tych, na jakich kryćać — „Hanula, tarnuj!“ — stajała kala budki, adnej rukoj padpioršysia ŭ bok, a druhuju trymajučy streškaj nad wačami, pilna pryhladałasja na naš prachodziačy ciahnik. Pry bierazie stajali łodki-struhi z niejkimi skryniami i tawarami.

My „patarnawali“ dalej i apynulisia ŭ Rasiei. Publika ŭ našym wahonie była pierawažna rasiej-skaja: heta byli kamunisty wyšejšaj marki, katoryja jechali ŭ Maskwu. Naš ciahnik należyŭ da mižnarodnajlinii „Paryż—ŭładawastok:“ dziaŭwa taho im jechała eŭrapejskaja i kamunistyčnaja „śmiatanka.“

Stojačy pry waknie na kalidory, razhawaryŭsia ja z tawaryšam padaroży. Z pieršych słowaŭ ja pa-

znaŭ pa akcencie, što heta byŭ ukrainiec. Čalawiek byŭ miły, hawaryŭ na roznyja temy dawoliswabodna, čym roźniŭsia ad inšaj publiki. Byŭ, widać ideowym zapalonym kamunistam, a jašče bolšym nacyjanalistam. Sumniewajusia, ci doŭha jon moh hadzić takija supiarečnaści i wytrywać z takimi pahladami na wierchniaj chwali... Za heta lohka papasćcisia ŭ lik „woraŭaŭ narodu.“ Nadta wyrazna padčyrkiwaŭ ukrainizacyju Sawieckaj Ukrainy.

Tymčasam pry druhim aknie stajali dwa kamunistyja rasiejcy. Adzin z ich, pakazywajučy praz wakno na nowuju budyninu z „piatiletki,“ hawaryŭ: „Wot jak my stroimsia! dziaŭwa hetaha warta i paciarpieć niedastatak.“ A toj drugi, zirkajučy ŭ naš bok, dapoŭniŭ dumku swajho tawaryša: „...kab nam tolki nie miašali pracawać!“

I sapraŭdy „piaciletka“ na praciahu ŭsiej darohi jarka lezła ŭ wočy. Heta była jašče tolki pieršaja „piaciletka“ (piaciletni plan adbudowy Rasiei) i jana ciapier kančalasja. Na praciahu ŭsiej darohi — ad Nieharelaha da Mandžuryi — ŭsiudy byli ŭžo pakončany, abo jašče budawalisia nowyja damy, stancyi, fabryki i roznyja budyniny niawiedamaha dla nas naznačeńnia Kab usio pačataje pakončyć, treba było, na moj pahlad, jašče druhoj „piaciletki,“ ci nawat paŭtary...

Naš kitajec uśmichaŭsia nadta jedka, pakazywaŭ mnie na fabryku i hawaryŭ: „Fabryka ju, a dym nie ju!“, zn. „fabryka jość, a dymu niamal!“

Biełaruskaja chronika.

Kanfiskata. 7.IX siol. Vilen-skaje Haradzkoje Starastwa skanfiskawała nowy zbornik wieršaŭ wiadamaha biełaruskaha paety M. Mašary — „3 пад стрэх саламяных“.

Sud nad M. Tankam. 9 wie-raśnia siol. Wilenski Akružny Sud sudziŭ biełaruskaha paeta Maksima Tanka, jak aŭtara, a hram. Tručku, jak wydaŭca skanfiskawanaha letaš zbornika wieršaŭ „На этапах“. Abodwuch abwinawačanych Sud apraŭdaŭ, ale kanfiska ty adnak nia zniaŭ.

Biełaruskaja pieśnia ŭ Talinie. Wiedamy slaŭny śpiawak M. Zabejda, dajučy ŭ prošłym miesiacy koncert u Talinie (stolica Estonii), prapajaju tak-ža i biełaruskuju piešniu „Małady dubočak“. Piešniu hetu estonskija sluchačy pryniali z wialikaj prychnaščaj.

Nowy biełaruski nawukowy časapis. Biełaruskaje Nawukowaje Tawarystwa ŭ Wilni maje prystupić da wydawańnia biełaruskaha nawukowaha časapisu, jaki maje nazywacca „Zapiski Biel. Naw. T-wa ŭ Wilni“.

Niemcy kupili šmat biełaruskich knižak. Niadaŭna Berlinski Zahraničny Instytut, jaki arhanizuje Biełaruski Adziel, zakupiŭ u biel. kniharni „Pahonia“ značny lik biełaruskich knižak.

Pasiedźańnie Bieł. Nac. K-tu adbyłasia 14.IX. Na hetym pasiedźańni, miž inšymi sprawami, była razważanaj sprawa biełaruskaj narodnaj ašwiety. U hetaj sprawie Nacyjanalny Kamitet pryniaŭ adpawiednyja rezalucyi.

„Dzień Biełaruskaj Kultury“ za prykładam minula ha hodu maje adbycca tak-ža i sioleta, ab čym biełaruskaje hramadziŭnstwa ŭžo klapacicca. „Dzień“ hety adbudziecca abo ŭ kancy kastryčnika, abo ŭ pačatku listapada.

„Šlach Moładzi“ — časapis biełaruskaj demokratyčaj moładzi, pačaŭ wychodzić dwa razy ŭ miesiac. Winšujem!

Biełaruski Adryŭny Kalendar na 1938 hod ŭžo wyjšeŭ z duku i pradajecca ŭ Wilni i na prawincyi ŭ kniharniach. Kaštuje 50 hr. štuka. Chto kuplaje bolš, toj maje wi-likuju žnižku. Kalendar hety wyjšaŭ hraždankaj i łacinkaj.

„Biełaruski Sialanski Kalendar“ (knižka) na 1938 h. ŭžo drukujecca i chutka pajawicca ŭ pradazy. Zakazy ŭžo pryjmaje biełaruskaja kniharnia „Pahonia“ ŭ Wilni (Zawalnaja 1). Kalendar wycho-dzie hraždankaj.

„Zasieŭki“ — biełaruski lemantar dla chatniaha nawučańnia, pašla kanfiskaty, maje wyjści druhim wydańniem. Lemantar hety wyjdzie łacinkaj.

Pamiatnik Ciotcy, biełaruskaj pišmieńnicy pastaŭleny jaje siastroj u Starym Dware, ščučynskaha paw. Čas adkryćcia helaha pamiatnika jašče nie naznačany.

Pamiatnik pišmieńniku A. Lewickamu — Jadwihinu š. budzie hatowy na 15.X siol. Pamiatnik budzie pastaŭleny na mahile biełaruskaha pišmieńnika na Rosach z nahody 15-ch uhodkaŭ jaho śmierci. Čas adkryćcia pamiatnika jašče niawiedamy.

Biełaruskija rabotniki, jakija naležać da polskich rabotnickich arhanizacyjaŭ, abudžajucca da biełaruskaha nacyjanalnaha žyćcia. Adzin z takich rabotnikaŭ adwiedaŭ niadaŭna našu redakcyju i ad imia mnohich swaich tawaryšaŭ prasiŭ imi zaapiakawacca i abdaryć biełaruskim drukam. Usim biełarusam treba ab hetym pamiatawać!

Jašče sud za „Biel. Krynicu“. Niadaŭna Prakuratura ūruchyła akt abwinawačańnia red „Biel. Krynicy“ Ad. Dasiukiewiču i wydaŭcu Al. Šutowiču. Winawaciacca jany za artykuł „Siła Idealu“, źmieščany ŭ № 2 „Biel. Krynicy“ z dnia 25.III.37.

Mnohija dahetul ničoha nam nia prysłali na „Chryścijanskuju Dumku“. Pamiatajcie, što Waš abawiazak padtrymać swaju rodnuju hazetu i aptać-wać za jaje akuratna padpisku!

Naahul kitajec byŭ strašenna ŭzburany na sawieckija ŭłady. Paŭtaraŭ mnie i tłumačyŭ pa niekalka razoŭ na dzień, jak u Ameryce kupiŭ bialet z aplačany m stalawańniem ad Nju-Jorku da Charbinu: i ŭsiudy jaho karmili paludzku, — i na parachodzie i ŭ ciahnikoch — u wagon-restaranie, tak u Anhlui, jak u Niamiečyn'e i Polšcy. A tut raptam, u Rasiei, skazali: „Twaja płati!“ „Kak maja budi płati? Maja dwa ł'aza nie budi płati!..“ Tahdy račalnik ciahnika paciešyŭ našych kitajcaŭ, što ŭ Maskwie „Inturyst“ usio ŭładzić, i kitajcy tymčasam us-pakoillisia.

Narešcie pryjechali ŭ Maskwu. Pastawili nas pry bočnym padjeździe, daloka ad stancyi. Pprobawaŭ ja wyjści ŭ horad. U wadnym miejscy mnie skazali: „Zdzieš prochoda niet!“ U druhim na tablicy wypisana: „Prochod wosprieščajetsia!“ Pprobawaŭ pytaacca, i nidzie niamoh dabicca tołku. Narešcie ŭsiožtyki wybraŭsia z labiryntu linijaŭ, pierachodaŭ, bramak na wulicu. Wulica nieznamomaha wializarnaha horadu prosta kišela natodam. Elektryčnyja tramwai paminutna pralatali praz wulicu. Było, wi-dać, niejkaje šwiata. U pawietry kišeli dziesiatki samalotaŭ — zwyčajnyja i troch i bolš matornyja. Natoŭp narodu na wulicy, stuk tramwaju i pawozak, tresk i šum samalotaŭ tak źbiantežyli mianie, što, bajučysia zhubicca ŭ hetym natoŭpie, pawiarnuŭ nazad i paciahnuŭ da swajej „chaty“ — cicho ha wohonu, u katorym moj tawaryš, brat Antoni, zawaryŭ

slaŭny abied: harbata z cytrynaj, suchary z suchim syram, a suchaja kaŭbasa — na zakusku! Nia wiedaju, z jakoj pryčyny sabralasia na platformie kala našaha ciahniku hramadka rasiejskaj moładzi, chlappcoŭ. Spacyrawalitudy-siudy i balakali z saboju. Huttarka byla prosta intymnaja: sa starany nielha bylo wyławić, ab čym hawaryli. Heta byla typowaja moładź nowaha režymu. Pa hetych chlappoch možna bylo miarkawać, na skolki zmianilasia rasiejskaja psychika: zahinuŭ daŭniejšy rasiejski typ, razliŭnaja swaboda aź da bujstwa, humar i fantaziorstwa. Ciapier zapanawała paŭstrymanašć, cišynia j paradak — niešta niemieckaje, nienaturalnaje dla Rasiei. Małamoŭnašć anhličanina, pracawitašć amerykanca. Zmianilasia nawat rasiejskaja mowa. Kali-by rasiejskaja emihracyja mahła raptam wiarnucca na bač-kaŭščyniu, jana-by nie paznała Rasiei i sama ŭžo nie pasawala-by da jaje. Z hetym musiać ličycca asabliwa tyja, katoryja, jak kažacca, „ničoha nie nawučylisia j ničoha nie zabyllisia;“ tyja, katoryja ŭzdy-chajuć da samawara i da „žižni za caria,“ jak žydy kališci da cybuli j časnaku ehipskaha. Alež żydoŭ-skaje staroje pakaleńnie wymierła ŭ arabskaj pu-styni. Emihranty nia wiedajuć, što „ukrainizacyja“ i „biełarusizacyja“ zapaŭscili tak hlybokija kareńni, što j car-bačiuška ničoha-by ŭžo nie paradziŭ.



Ajčyna Miła...

Ajčyna miła, wobraz Twój
Čaroŭny mučyc ūščiaž mianie —
Luboŭ, krasu niasieć z saboj,
A ūniać ich nie pad siłu mniel

Ūzdymaju ruki ja k Tabie, —
Čaču ūławić ja woblik Twój:
Raj—ščaście ū im znajści sabie,
Adnak daremny poryŭ moj!

Miž mnoju dy Taboj lažyc
Sušwietu dal dy mora hlybl—
Mnie tolki wobraz Twój nasić,
Uspaminam žyc Twaich sialib...

Mnie tolki uwa śnie hladzieć
Na roskaš niwaŭ tam Twaich,
Kali ūžo leta padyjdzie,
Kałošiem upryhožyc ich,

Ū Litoŭcaŭ

Pakarany ūčasniki ekskursii.
Hrupa litoŭskaj moładzi sioleta
letam adbywała ekskursii pa Wi-
lenščynie. Palicyja ū Raduni hetu
moładź zatrymała i špisała na ja-
je pratakol. Ū wyniku hetaha 10
asob akazalisia pakaranyja pa 50
zał., abo pa 3 dni aryštu.

Kali Twój lud pakorny toj
Z malitwaj, pieśniaj dy siarpom
Na poli stanieć žyc dušoj.
Dy puni nabiwać dabrom.

Luboŭju hetaj ja żywuł
Tym polymiem mahutny ja!
Praz moraŭ hlyb pierapływuł
K Tabie, Ajčyna miłaja!

I. Zamorski.

Nie atrymali „świadectwa
moralności“: Ks. K. Čybiras i 5
čalawiek świeckich i dzieła hetaha
byli zmušany pakinuć wučyc u li-
toŭskaj himnazii.

**Sprawa hram. K. Stašysa za
padatki.** Hram. K. Stašys atrymaŭ
u swaim časie zahad z lzby Skar-
bowej płacić padatkaŭ 88 tysiać.
Sprawu hetu jon škirawaŭ u Sud,
jaki ū minulym tydni i razhladaŭ
jaje. Hram. K. Stašys, jaki praby-
waje ciapier u wastrozie, na ras-
prawie sudowaj nia byŭ. Wynik
Sudu dahetul niawiedamy.

Rewizija ū T-wie „Rytas“.
9, 10 i 11.IX palicyja prawiała re-
wiziju ū biblijatecy i muzei cen-
trali T-wa „Rytas“. Ū wyniku re-
wizii byli zakwestyjanawanyja roz-
nyja knižki i inšyja wydaŭni.



Światy Lawon wialiki.

Narod rymski pašla śmierci Syksta III adnaha-
łosna paklikaŭ Lawona, jak čalawieka zdolnaha,
hlyboka razważnaha i pabožnaha, zaniać wysoki pa-
sad biskupa rymskaha.

Kaścioł pierażywaŭ tady dźwie wialikija nie-
biašpieki: adnu z boku worahaŭ wonkawych, druhu-
huju ad swaich pabludžanych u wiery chryścijan —
heretykaŭ. Pieršy worah—heta dzikija wajaŭničyja
narody. Majem tut na ūwazie Hunaŭ i Wandalaŭ.

Pawadyr pieršych Atyla chwaliŭsia, što dzie
jaho koń stupać, tam trawa nia wyrasćie. Jak ciom-
naja chmara zblizaŭsia z wojskam swaim u Italiju,
u Rym. Nikoli jašče nie pahražała Rymu padobnaja
niebiašpieka. Praniatyja stracham, trywohaj žwiar-
nuli žychary Rymu wočy na bačku swajho i haspa-
dara, na Papieža. Kirujučysia natchnieńniem Božym,
Lawon wyjšaŭ zдалok na spatkańnie, spadziajučysia
spynić dalejšy pachod Atyli. Prasiŭ, pierakonwaŭ,
jak moh, urešcie hetak da jaho adazwaŭsia: „Dahe-
tul ty zmahaŭ krai i narody, siańnia-ž pakanaj sia-
bie samoha!“ Hytyja slowy tak padzieili na Atylu,
što zaraz-ža zahadaŭ wojsku zmianić kirunak dy paj-
ści ū inšy bok.

Ledź minuta adna niebiašpka, jak pakazalasia
skora i druhaja. Z Afryki ūznialisia dzikija narody
Wandaly, kirawanyja Genzerycham, tym bolš nie-
biašpiečnym bo heretykam i asabliŭšym apiakunam
Aryjanaŭ. Genzerych išoŭ na Rym nia tolki dzieła
jaho bahactwa, ale, jak heretyk, i dzieła panižeńnia
wiery i kultury katalickaj. Praŭda, Papiež hetym ra-
zam tak-ža nawioŭ hutarku i z Genzerycham, jak
kališ z Atylaj, użyŭ pryhetym najbolš wymoŭnych
sloŭ, adnak adwiarnuć niaščaścia i ūratawać Rymu
nia zdoleŭ. Udałasia tolki ūprasić Genzerycha, što
praliwać krywi i nišćyc Rymu pažaram nia budzie.
Ale zatoje-ž z jakoj prahawitašciu niačuwanaj ab-
dzior dazwańnia Rym z usiaho, što tolki nasila cha-
rakter krasny, bahactwa! Čaho z saboj uziac nia moh,

nišćyŭ, kab nie astalasia kamu druhomu. Dzieła he-
taha jašče i ciapier slowa „wandalizm“ słužyc ad-
znakaj dzikaha žništažeńnia nabytkaŭ kulturnych.
Genzerych pakinuŭ Rym strašenna abiadniely.
Ū žwiazku z hetym pakazalisia šmat roznyja zła-
čynstwy i chwary. Častaja nahoda niašci patrabu-
jučym uspamohu i hrašowuju i maralnuju pastawiła
i tut postać Lawona wielmi wysoka.

Bolšym biazumoŭna woraham zbaŭleńnia świe-
tu ūwažać treba kožnuju herezyju, katoraja falšam
swaim chacieła-b atrutu ūpuścić u samyja żyly,
u serca Kaścioła. Ū časoch Lawona roznyja herezyi
husta razsiejany jak na Zachadzie, tak i na Ūscho-
dzie, horda padnasić stali svoj hołas. Kruh ichniaj
dziejnašci zhubnaj pašyraŭsia što raz bolš miž chryś-
cijanami. Čto-ž mieŭsia dać im naležnuju acenu
i čto mieŭsia wyjašnić čystuju, ščyruju praŭdu
Chrystowu? Heta Piotr, skała, da katoraj falš nia
maje dostupu i dzieła katoraj „waroty piekła“ nie
pieramohuć Kaścioła. Toj Piotr jakraz i pramowiŭ
tut praz wusny nastupnika swajho Lawona.

Najbolš mnohimi heretykami byli tady Aryja-
ny, Nestoryjany i Monofizyty (pryznajučyja ū Chry-
stusie adnu tolki naturu—Boskuju). Tyja apošnija
mieli pa swajej staranie imperatara i heta pryda-
wała im šmat śmiełašci. Na sabory ū Efezie here-
tyki trymalisia tak horda, što historyja prazwała toj
schod saboram razbojnickim. Lawon, jak pastyr
usiaho chryścijanstwa, parupiŭsia dać tym herezy-
jam naležnuju acenu i adkinuŭ usie pastanowy sa-
boru Efeskaha. Widziučy adnak, što pažar razhara-
jecca štoraz bolš i achapić moža ūwieš uschod chryś-
cijanski, Papiež sklikaje ū 451 h. Ahulny Sabor
u Chalcedonie. Žjechałasia adusiul 630 biskupaŭ.
Asabista Lawon nia moh być na Sabory, pasłaŭ ad
siabie delehataŭ, uručajučy im pišmo adnosna spor-
nych punktaŭ wiery. Pišmo hetaje takuju miela pa-
wahu, što ūsie biskupy hołasna zajawili: „Heta wie-
ra ajcoŭ našych, sam Piotr prahawaryŭ tut praz wus-
ny Lawona!“

Pobač swajej bujnaj dziejnašci hramadzkej, La-
won nie zabywaŭsia i ab cichim sužyci z Boham
u hlybini serca swajho. Heta widać jasna z jaho-
nych bahatych nawuk, katoryja pakinuŭ pa sabie.
Zatym i narod chryścijanski acaniŭ jaho nia tolki
Wialikim, ale i Światym.

Ks. Dr. I. R.



WASILKI

Addiel dla dżaciej.



Horad ranicaj.

Siońnia sonca ũstała rana,
Hlanuła na horad, —
Śpiac kruhoni. Pazačyniany
Bramy, kalidory.

Wyšaŭ dwornik nieŭzabawie,
Hlanuŭ — sonca űwiecić.
Staŭ na bruk, miatlu paprawiŭ,
Wymiataje űmiećcie.

Z poŭhadziny nia minuła,
I hudok fabryčny
Mocna tak zazyŭnym hułam
Na rabotu kliča.

Horad radasna ũzdychaje,
Jak pašla prymusu.
Strojem wybiehli tramwai,
Uűled i aŭtabusy.

I nia pozna, tolki wosiem,
A ũžo űumna hetak.
Bač, hazetčyki raznosiac
űwiežyja hazety.

Wuń manciory-űlupałazy
Prawiac elektryčnaű.
Huł na wulicy adrazu

Staŭ, jak nawalničny.
A nad horadam kanatam
Dym wijecca čorny. —
Značyc nowy dzień pačaty
I ũ fabryčnych hornach.

Kuračka.

Chadzila kuračka pa panadwor-
ku i wadzila za saboju swaich ku-
raniatak. Znajűla jana pűaničnaje
ziarniatka.

— Chto pasadzić ziarniatka?—
spytała jana.

— Nia ja! — skazała huska.

— Nia ja! — skazała kačka.

— Dyk ja jaho pasadžu! —
skazała kuračka i pasadziła.

Jak pűanica paűpiewa kuračka
spytaűasia:

— Chto pawiazie ziarniatki ũ
mlyn?

— Nia ja! — skazała huska.

— Nia ja! — skazała kačka.

Dyk ja pawiazu! — skazała ku-
račka i pawiezła.

Prywiezła kuračka z mlyna mu-
ku i spytaűasia:

— Chto űpiače chleb z hetaj
muki?



— Nia ja! — skazała nuska.
— Nia ja! — skazała kačka.
— Dyk ja űpiaku! — skazała ku-
račka i űpiakla chleb.
Jak chleb byŭ hatowy, dyk ku-
račka znoŭ spytaűasia:
— A chto hety chleb budzie
jeűci?
— Ja! — skazała huska.
— I ja! skazała kačka.
Ale kuračka im adkazała:
— Nie, ja wam, hultajkam, nia
dam Ja sama zjem. I jana pakli-
kała swaich dzieťak na padmohu.

Pahaworki.

Wiasna nie miasna, a wosieŭ
nie małočna.

Widzien sokal pa palotu, a
sawa pa ũzhladu.

Widzić karowa, űto na pawieci
sałoma.

Widać pa wočkach, űto chodzić
pa nočkach.

űart.

U űkole.

— Kali ty Maryűka, majeű
adzin jablyk, a twoj brat daŭ ta-
bie jaűče dwa, — dyk kolki ty tady
budzieű mieć jablykaŭ?

— Wy, panie wučyciel, nia
znajecie majho brata!..

Lubicie pryrodu!

Wučonyja űcwierdzili, űto raű-
liny majuć arhanizm i dziejaűnie
padobnaje da arhanizmaŭ űwiary-
naha űwietu. Raűlina űywie, ad-
dychaje, čuje, bywaje zmučanaja,
űpić, budzicca, chwareje i pami-
raje... Adnym űłowam, űwiet raű-
linny joűć zblizany da űwiaryna-
ha, a toj da ludzkoha.

Pryroda, u jakoj znachodzicca
čaławiek, joűć jamu pryjacielem,
karmicielem, bratam.

űwiet naű maje poŭna tajom-
nych hukaŭ, a kožny huk — he-
ta tajomnaja mowa. Drewy —
heta liry, kali wiecier ich kalyűa.
Les, hnuty buraj-nawalnicaj, joűć
jak arkiestra, űto wydaje huki
strachu, űalu, pierapałochu.. U
ptuűynym chory čuwać huki ra-
daűci, nadziei, supakoju, huki zo-
wu da pracy.. Saławiej napaŭnia-
je krasoj pieűni nočnuju ciű, űaŭ-
ranak zaklikaje da pracy, załatyja
pčołki bzyčuć nad raűcwiűűymi
jablyniami. Ručajok űumić cicha,
a hory swaim recham adnosiac
naűyja űłowy...

Niűto nie daraŭniaje koncertu
pryrody. Treba tolki űmieć jaho
űłuchać.

Lubicie pryrodu, jak matku, a
űsie jaje twory, jak bratoŭ i űiaű-
cior swaich!

Hr. B.

Krychu ab Žydoch.

(U sprawie antysemityzmu).

Ciapier časta čujem, a jašče čašćiej čytajem u niekatorych hazetach niaslušnyja napaści na Žydoŭ. Niasumlennyja ludzi za ŭsie hramadzkija biedy i niašččaści, z usim biespadstaŭna, adwažwajucca zwalić winu na Žydoŭ—na ŭwieś Žydoŭski narod. Hetyja ludzi nia stydajucca ćwierdzić, što, prykladam, kamunistyčnaja dziejnaść — heta akcyja ŭsiaho žydoŭstwa, sprawa celaha žydoŭskaha narodu. Dzieła hetaha jany nazywajuc usialakuju lewuju hramadzka-palityčnuju akcyju „žyda-kamunaj“, „žyda masonstwam“ i h. p.

U sapraŭdnaści nia ŭsie Žydy kamunisty i nia ŭsie nie-žydy anty-kamunisty.

Praŭdu treba skazać, što hetyja-ž samyja nienawišniki Žydoŭ nazywajuc i bielaruski narodny ruch kamunistyčnym, a ŭsich świedamych bielarusau — kamunistami. Ale ciapier ab Žydoch.

Woś-ža siarod Žydoŭ, praŭda, jość i kamunisty, taksama, jak siarod i Palakoŭ i Rasiejcaŭ i Ukraiŭcaŭ i Bielarusau, ale jość i narodniki, nawat i nacyjanalisty.

Žydoŭski narod pierażywaje ciapier u swaim nutry toj samy pracas, što adbywajucca i ŭwa ŭsich inšych narodaŭ. Adbywajucca baračba za dušu narodu ahułam miž dwuma świetapahladami — marksoŭskim i nacyjanalnym.

Žydoŭskija kamunisty, taksama jak i ŭsie kamunisty, lučacca ŭ internacyjanalnej swajej arhanizacyi, a ŭsie nacyjanalisty lučacca ŭ arhanizacyjach nacyjanalnych. Žydoŭskija nacyjanalisty wystupajuc waroža suproč swaich, žydoŭskich kamunistaŭ, a žydoŭskija kamunisty zmahajucca z swaimi, žydoŭskimi narodnikami.

Słowam, kamunizm heta sprawa nia wyklučna žydoŭskaja i nie adnaho žydoŭskaha narodu. Winawacić uwieś Žydoŭski narod za kamunizm nia ma nijakaj padstawy. Nienawidzieć Žydoŭ taksama niemaralna, jak niemaralna nienawidzieć i inšych.

Dyk nia treba paddawacca padšeptam niasumlennyh ludziej ab nienawiści da Žydoŭ, bo nienawiść — heta prajawa zła, z jakoj Katalicki Kaścioł i ŭwieś kulturny świet zmahajucca, jak z najbolšaj duchowaj zarazaj.

Bielarusy pawinny wiedać, što nienawidzicaj ničoha dobraha dakańać niamožna. Nikoha my nie pawinny nienawidzieć i nikomu nie

Što pišuc susiedzi.

Litoŭcy ab nawučaŭni religii ŭ školach.

...„Niamožna zabywacca, što ŭ Wilenščynie żywuć roznyja narody: litoŭcy, palaki, bielarusy, žydy i rasiejcy. Jasna, što koždy narod choča mieć jaknajbolš škol i z usich sił starajucca, kab dzieci mahli kančać pačatkawaja školy ŭ rodnaj mowie.

Świedamyja bački, kali ich dzieci nia mohuc wučycca ŭ swaich narodnych školach, wučać ich rodnaj mowy doma, sami. Adna časna starajucca, kab u školach rodnaja mowa była wykładanaja, prynamsi jak asobny pradmiot.

Starajučysia, kab dzieci ŭ pačatkawych školach nawučalisia rodnaj mowy, abo choć doma dobra nawučylisia rodnaj mowaj hawaryć i pisać, niamožna zabywacca i ab nawučaŭni ŭ pačatkawych školach religii.

Na ŭsim świecie panuje zwyčaj, što ŭ školach dzieciom wykładajucca religija ŭ rodnaj mowie.

Starejšaje pakaleńnie pamiataje šyroka wiadamuju prad wajnoj sprawu z polskimi dziećmi ŭ m. Września ŭ Niamieččynie. Kali niamiecki wučyciel patrebawaŭ, kab polskija dzieci malilisia pamiamecku i kali za niepasłuch mianaść dzieciej pakaŕaŭ, pa ŭsim świecie pabielili wiestki ab niahodnym niemčaŭni polskich dzieciej. Tady nawat polskija piśmieŭniki, na čale z Sienkiewičam, napisali adozwu da piśmieŭnikaŭ usiaho świetu.

Prypaminajem tak-ža, jak prad wajnoj litoŭskija wučni (A. Smetona, J. Tubelis, J. Šlapelis, A. Rymas i inš) u rasiejckaj gimnazii ŭ Mitawie, admowilisia prad nawukaj malicca parasiejcku.

Hetaja sprawa jość aktualnaja i siańnia, asabliwa ŭ pačatkawych školach...

Na skolki wiedajem, uwa ŭsiej Wilenščynie nia ma ani adraho litoŭskaha kapelana. Naprociŭ — u miašanych i nawat u miascoch, dzie żywuć tolki litoŭcy, kapelanami jość tolki ksiandy palaki...

My prychozim da wywadu, što ŭ sprawie nawučaŭnia religii ŭ pačatkawych školach pawinny parupicca ksiandy litoŭcy. Jany adkaznyja za religijnaść u litoŭ-

pawinny my rabić kryŭdy, ale pażytnaj swajej pracaj pawinny my twaryć swaju nacyjanalnuju kulturu i arhanizawać samawystarčalnaje haspadarčaje žycio.

J. M—n.

skim hramadzianstwie i dzieła hetaha jany pawinny pastaracca, kab u miascoch zasielonych litoŭcami, prynamsi religija ŭ školach wykładalasia palitoŭsku...

(„Viln. Ryt.“ 3.IX.37).

Ukraincy ab demonstracyjnym strajku polskich ludoŭcaŭ u Haliččynie.

...„Siła ludoŭcaŭ: 1) u wialikaj papularnaści i pawazie partyjnaha ich pawadyra i 2) ŭ praktyčnym padchodzie da sialanskich spraŭ, spalučanyh z daskanalnym znańniem sialanskaj duży. Imia Wincenta Witasia nie pierstała być ściaham ruchu ludoŭcaŭ...

Amnestyja dla „bieraściejcaŭ“, što prabywajuc zahranicaj (haloŭna dla Witasia, Karfantaha i Libermana) była i jość nadalej pieršaj wymohaj ad uradu...

Poruč z takoj abaronaj Witasia iduc dwa dalejšyja asnaŭnyja damahaŭni ludoŭcaŭ: prawieści ŭ Sojm nowyja wybary, na padstawie nowaj, demokratyčnej ordynacyi i zrearhanizawać samaŭrad na demokratyčnych asnowach...

Pry našym ukrainskim padchodzie da hetaj akcyi ludoŭcaŭ musim mieć na ŭwazie: 1) opozycyjny charakter ludoŭcaŭ da ciapierašniaha režymu, 2) demokratyčnyja kličy dy rad kenkretnych spraŭ, razwažanych z pohladu intaresaŭ demokracji, 3) poruč z hetaj demokratyčnaj prahramaj dy radam demokratyčnych dziajačoŭ na wiarchoch — nasyčaŭnie radoŭ ludoŭcaŭ na nizoch — haloŭna siarod sialanskaj moładzi (Wici) — komunistyčnym ci komunizujučym elementam, jaki ma je na ŭwazie „ludowy front“, 4) wiadamuju demahohiju, za jakoj skrywajucca ehoistyčnyja intaresy polskich sialan, nia tolki nie adnolkawaja, ale i supiarečnyja z intaresami sialan ukrainskich (kolonizacyja!) Takim čynam, jak bačym, akcyja ludoŭcaŭ častkowa nam sympatyčnaja (baračba za demokratyzacyju ŭstroju, asabliwa za zmienu wybarčaj ordynacyi), častkowa niebiašpiečnaja („ludowy front“), to ŭžnoŭ prosta warożaja (ułažaŭnie na ŭkrainskaje sialo, na jakoje litoŭcy jduc z demotrahicnymi kličami „supolnych chłopskich intaresaŭ“).

Majučy na ŭwazie hety skladny charakter ludoŭcaŭ, jak polskaj palityčnej partyi i ichniaj akcyi, musimo hladzieć na ichnuju dziejnaść, jak na ŭnutranuju polskuju sprawu, jak na ŭnutranuju polskija razrachunki...

(„Діло“ 3.IX.37).

U Sawieckaj Bielarusi.

My, bielarusy ũ hranicach Pol-skaje dziaŕŕawy, nia majem ani biESPasrednych ani pasrednych znosin z bielarusami za polska-sawieckaj hranicaj. A wiedaĆ ab ŕŕyĆi bielarusau pad uładaj Sawietau i choĆacca i treba. Dawiedwajemsia adtul ab pałaŕeñni bielarusau tolki z hazet. Dyk woŕ i padajom hetyja hazetnyja wiestki ab padziejach u BSSR.

„Prašystka“ bielaruskaha ŕkolnictwa.

Maskoŕskaja hazeta „Prawda“ z 10 ŕniŕnia siol. ab sprawach bielaruskaha ŕkolnictwa ũ Sawieckaj Bielarusi, miŕ inŕym, piŕa hetak:

— Pralezŕy ũ Narkompros (ministerstwa aŕwiety) BSSR, burŕuaznyja nacyjanalisty ũzialisia wykarystywaĆ dzieła swaich metaŕ prawodŕañnie atestacyi wuĆcialoŕ, nadajuĆy tytuły sawieckich wuĆcialoŕ tym asobam, jakija nie zasłuŕyli na dawier. Kiraŕniki atestacyjnych komisijaŕ, PankiewiĆ (Miensk), Raŕanski (Wiciebsk) i inŕyja wykidali z wuĆciel-skich radoŕ zasłuŕanych ludziej niby z pryĆyny braku kwalifikacyi. U atestacyjnych aktach adznaĆana, ŕto dyrektor kapylskaj ŕkoly, ŕapiro, palityĆna nieaŕwieĆany i ŕto za heta jaho treba z radoŕ wuĆcielstwa addaliĆ. A treba wiedaĆ, ŕto ŕapiro heta adzin z tych, ŕto padpisali piŕmo ũ redakcyju „Prawdy“ z 8.IX. siol. ab „nacyjanalistyĆnym uchile ũ ŕkolach Bielarusi“. Asabliwuju ũwahu zwaroĆwaje siabra prezydyjumu Akademii Nawuk BSSR PankiewiĆ na maładych wuĆcialoŕ, a siabra atestacyjnaj komisii Mozyrskaha rajonu, HryniewiĆ zajaŕla-je, ŕto wuĆciali-kamsamolcy asabliwa nieaŕwieĆanyja z pahladu ahulnaha i palityĆnaha.

Lohka dahadacca—piŕa „Prawda“ — Ćamu PankiewiĆ i inŕyja hetak adzywajuca ab maładych sawieckich wuĆcialoch — jany ũziali kurs dzieła razhramleñnia sawieckaha ŕkolnictwa. —

Z hetaha baĆym, ŕto ũ lonie wuĆcielstwa BSSR adbywajecca baraĆba miŕ bielaruskimi narodnikami i „internacyjanalistymi“. U hetaj baraĆbie pry suĆasnym tam reŕymie zaŕsiody bywajuĆ „winawatymi“ narodniki.

Dalej „Prawda“ padaje dakładnuju statystyku z Bychaŕskaha,



Marŕaŕ Ćan-Kaj-Sek
pawadyr i abaronca Kitaju.

Sluckaha, Turaŕskaha i inŕych rajonaŕ, u jakoj dakazwaje, ŕto „burŕuaznyja nacyjanalisty“ z Narkomprosu Bielarusi masawa wykidajuĆ kamsamolcaŕ z bielaruskich ŕkoloŕ i naznaĆajuĆ na ich miesca nacyjanalistaŕ.

Statystyka ũ liĆbach wyhlada-je hetak: z prawieranых 13.332 wuĆcialoŕ przyznany tytuły wuĆcialoŕ siaredniaj ŕkoly 339 asobam, paĆatkawaj ŕkoly 2.528 asobam; addalili ad ŕkoly — 1.328 asob i bolŕ 5000 asob przyznany zusim niaŕmiekami wuĆyĆ dzieł.

SuproĆ hetaj „praĆystki“ Narkomprosam bielaruskaha ŕkolnictwa raŕuĆa wystupiŕ C.K. KPbB (Centralny Kamitet KamunistyĆnaj Partyi) i ũsiu rabotu atestacyjnaj komisii skasawaŕ.

Jak baĆym, dyk i narodny komisarjat aŕwiety Sawieckaj Bielarusi nia ładziĆ z kamunistyĆnaj partyjaj.

Aryŕty terorystau.

Z Mienska ATE padaje: u Bielarusi aryŕtawany siabry teroryŕtyĆnaj arhanizacyi, jakaja dzieł-la haloŕna na siale, prawodziaĆy teror siarod kałchoŕnikaŕ. U Ćasie aryŕtaŕ teroryŕty baranilisia z aruŕŕam u rukach. Byccam znojdzieny ũ aryŕtawanych ŕpiski sialan-kamunistaŕ, jakich teroryŕty mieli na woku i Ćacieli zabiĆ. U hetaj sprawie maje byĆ wialiki sudowy proces u Miensku.

AtruĆwajuĆ wojska.

Sawieckaja hazeta „RaboĆij Minsk“ z 29 ŕniŕnia siol. padaje: Wajenny Trybunał Bielarusi zasudziŕ na karu ŕmierci 8 Ćalawiek trockistaŕ-ŕpijonaŕ, jakija atruĆwali ŕaŕnieraŕ i padpalwali waj-skowyja ŕklady. Hety-ŕ samy „R. M.“ padaje tak-ŕa, ŕto niekalki dzion tamu taksama raŕtralali niekalki asob za atruĆwanie ŕaŕnieraŕ.

Apoŕnija wiestki.

× 14.IX pamior prof. T. Masaryk, wialiki wuĆony, zasłuŕany dziejaĆ i doŕhaletni prezydent ĆechaslawaĆĆyny.

× Ćiaŕkoje pałaŕeñnie ũ Palestynie. Araby i słuĆaĆ nia choĆuĆ ab prajekcie padzielu Palestyny, bo padziel hety skryŕdziŕ-by arabaŕ:ŕydy dastali b lepŕuju ziamlu i nad moram, a araby pustyni. ŕrabiĆ-ŕa tak, kab usie byli zdawolony, tak-ŕa nialohka. Słowam, biada tam i kanca jej nia widaĆ.

Chto i kolki maje ziamli ũ Polŕcy.

Sialanstwa ũ Polŕcy stanowiĆ najbolŕuju Ćaŕ nasielnictwa. Sialanstwa heta ũ bolŕaŕci małazi-mielnaje. Ab hetym „Mały Rocznik StatystyĆny“ padaje nastup-naje:

U Polŕcy joŕĆ 25.589 tysiaĆ hektaraŕ ziamli, abniataj ziemia-robstwam — heta stanowiĆ 67,5 procentau celaha abŕaru dziaŕŕawy.

Na płoŕcy ziemiarskaj praŕywaje 64,7 prac. usich ziemiara-baŕ na ziemiarskich haspadar-kach da 5 hektaraŕ — heta wiaskowaja biednata; na koŕnuju aso-bu ũ hetych haspadarkach prypa-daje pa poŕhektara ziamli.

Haspadarki bolŕ 100 hekt. zaj-majuĆ 44,8 prac. ziemiarskaj płoŕcy ũsiaje Polŕcy — heta abŕarnickija dwary i faliwarki.

Takim Ćynam na 6 abŕarnikaŕ prypadaje 647 wiaskowaj biednaty; hetyja 6 abŕarnikaŕ majuĆ u try razy bolŕ ziamli za 647 sialan wiaskowaj biednaty.

Haspadarki ad 5 da 10 hekt. ŕmiaŕĆajuĆ 22,5 prac. usich ziemi-larobaŕ i zajmajuĆ 17 prac. usia-je ziemiarskaje płoŕcy. Ad 10 da 20 h. — ŕmiaŕĆajuĆ 9,5 prac. ziemi-larobaŕ i zajmajuĆ 13,8 prac. płoŕcy. Ad 20 da 100 h. — 2,7 prac. i zajmajuĆ 9,5 prac. płoŕcy.

Z hetaha wyhladaje, ŕto ũ Polŕcy ũ ziemiarskocie najbolŕ wiaskowaj biednaty, a ziamli naj-bolŕ u abŕarnikaŕ. Słowam, z ad-naho boku wialikaja armija ma-laziarnielnych sialan, a z druhoha boku — ŕmienia ludziej uładaje blizu palawinaj ziamli ũsiaje ziemi-larobskaje płoŕcy ũ dziaŕŕawie. Dyk Ći-ŕ nie patrebnaja ziamiel-naja reforma?

Sapraŕdy patrebnajal

A. B.

Z PALITYKI

Aryšt staršyni ūradu BSSR. Staršynia ūradu Sawieckaj Bielarusi Waŭkowič, jaki na heta stanowišča naznačany tolki jakich dwa miesiacy, niadaŭna aryštawany. Pryčyny aryštu, jak padajuć sawieckija hazety, nacyjanalizm i wystupleŭni prociŭ maskoŭskaj centralizacyi.

Za nowyja wybary ū Polšcy. „Stronnictwo Ludowe” i PPS apošnimi časami kinuli klič damahańnia žmieni sučasnej wybarnej ordynacyi i nowych wybaraŭ u Sojm i Senat. Za žmieniu wybarnej ordynacyi wykazaŭsia i OZN. Słowam, užo ūsie palityčnyja paważniejšyja hrupy stajać za žmieniu sučasnej wybarnej ordynacyi. Spadzajucca mnohija, što hetaja sprawa budzie razhladacca na nastupnaj budžetnej sesii Sojmu i Senatu.

Narodnaje abjednańnie i „demokratyčny fron”. Apošnimi časami demokratyčnyja elementy wyjaŭlajuć dawoli wyrazna imknieńnie da abjednańnia ū h. z. „demokratyčnym froncie.” Na čale hetaha „frontu” stanowicca „Str. Lud.” z PPS; na hetuju platformu stanowicca nawat lewaja lehijonisty — pilsudčyki, jakija nia hodziacca na abjednańnie, da jakoha kliča OZN. Arhanizacyja OZN (Obóz Zjednoczenia Narodowego,) nia zmohšy abjadnać usiaje „prawicy” (endecyja z OZN abjednywacca nia choča) dy nie abniaŭšy „lewych” pilsudčykaŭ, šukaje ciapier sabie pryčilnikaŭ u sialanskich kruhoch i rabotnickich hrupach dańniejšaha BB.

U OZN hetymi dniami ūstupili: premier hien. Sławoj-Skladkoŭski i niekatoryja ministry.

Nacyjanalny nastroj ū Sawietach. Nieŭspadzieŭki Sawieckaja presa za hamaniła ab ūzroście nacyjanalizmu ū sawieckich sajuźnych respublikach — Bielarusi, Ukrainie, Hruzii i inšych. „Izwiestija” padaje, što ū Bielarusi, Ukrainie, Hruzii, Ažerbejdžanie i Uzbekistanie ūplywy nacyjanalistaŭ wielmi wialikija. Hetaja ūplywy achaplajuć wysokija stanowiščy ū administracyi i promyśle i ūsialakimi sposabami šyrać damahańni — pašyryć aŭtanomiju respublik i aslabić ich suwiaź z Maskwoju. „Prawda” ūsim, chto ū sajuźnych respublikach adsoŭwaje z pieršaha miejsca rasiejSKUju mowu, hrazie surowymi karami.

Japonska-kitajskaja wajna. Zusim nia tak lohka dajecca japoncam zaŭlađać kitajskimi ziemlami, jak jany spadzawalisia. Japonskaja zaborčaść abjadnała ūsiech kitajcaŭ i jany wystupili suproć Japonii ūsie razam. Pry hetym sajuź Kitaju z SSSR ūzmocniŭ adpor palityčnych namieraŭ Japonii na ūsiej linii. Ciapier tam adbywajucca bał z wialikimi stratami tak-ža i dla Japonii.

Hišpanskaja wajna i mižziemnamskaja sprawa. Chatniaja wajna ū Hišpanii rasšyrajucca na Mižziemnym mory ū wialiki kanflikt miž najbojšych eŭrapejskich dziaŭcaŭ.

U minulym tydni padwodnyja łodki niawiedamaha pachodźańnia pačali na-



— **Usiudy wiedzamaja kniha.** Isnujućaje ad 1804 h. Biblijnaje T-wa raspaŭsiudziła užo 476 milionaŭ ekzemplaraŭ knižak św. Piśma-Biblii. Biblija pieraložana i wydrukawana na 705 jazykoch. A bielarusy Biblii ū rodnaj mowie drukawanaj jašče nia majuć. Ale užo daŭno starajucca mieć.

— **60-hadzinnaje kazańnie.** Adzin amerykanski pastar zaŭważyŭšy, što jaho parafijanie što-raz mienš prychoďiac u kirchu na nabaženstwa, pastanawiŭ zacikawić swaich wiernych wialikim kazańniem i adnaje niadzieli zajawiŭ, što raspačataje kazańnie budzie hawaryć praz 3 dni. I sapraŭdy, hawaryŭ kazańnie praz 60 hadzin, a ludzi z cikawaści što-raz u bolšym liku prychoďzili słuhać hetaha wialikaha kazańnia. Takim čynam pastar zmusiŭ da zacikaŭleńnia relihijnej sprawy swaich parafijan.

— **Narodnyja mienšaści ū Polšcy.** Pawodle apošniaha pierapisu nasielnictwa, jaki adbyŭsia 9.XII.1931 h. u Polšcy biaz wojska naličwajucca 31.915.800 nasialeńnia. Z hetaha — 21.993.400 (68,9 proc.) padaloŭsia za palakoŭ, a rešta — 9.922.400 (31,1 proc.) padaloŭsia za inšych: heta narodnyja mienšaści.

Najbolš siarod narodnych mienšaściaŭ — Ukraincaŭ; za Ukraincami jduć Bielarusy; za Bielarusami Litoŭcy, Niemcy, što żywuć na akrainach dziaŭcaŭ terytoryi i ličacca, jak mienšaści terytoryjalnyja. Pašla — żydy, jakich pierapis naličwaje 2.732.600, katoryja żywuć pieraważna ū haradoch i miastečkach pa ūsiej terytoryi. Jość i inšyja narodnyja mienšaści ū Polšcy — čechi, Tatary, Karaïmy, Rasiejcy i inšyja, ale hetych mały lik. Ahuŭam, u Polšcy blizu tracina nasielnictwa narodnych mienšaściaŭ.

— **Sioletni ūradźaj.** Specyjalnyja statystyki padajuć, što sioletni ūradźaj ahuŭam na ūsim śwecie byŭ bolšy za letašni, ale mienšy za zaletašni.

U Polšcy ūradźaj sioletni mienšy za letašni; tolki ū Wilenskim i Pamorskim

padać na Mižziemnym mory na sawieckija i anhielskija karabli. Užo niekalki karabloŭ zatapili. Sawiety za heta winawaciać Italiju. Anhlia z Francyjaj sklikali ū hetaj sprawie specyjalnuju konferencyju prymorskich dziaŭcaŭ. Zaprašanyja na hetuju konferencyju Italija z Niamieččynaj nie pajechali. Na kanferencyi pastanawili barocca z razbojem na mory z usiej rašućaščaj.

wajawodztwach sioletni ūradźaj bolšy za letašni.

— **Anhlia.** Matka slaŭnaha anhielskaha Kardynała Vaughan'a miela intencyju pašwiacić swaich dzieciŭ na Božuju službu. Dzieła hetaha praz 30 hadoŭ maliłasia pierad Našw. Sakramantam. I dačakala takoha wyniku, što piac jejnych dačok ūstupila ū klaštar, a z wašmi synoŭ šeść bylo ksiandzami — adzin z ich byŭ kardynałam.

Wilenskaja chronika.

— **Na ūparadkawańnie Zamkowaj hary** patreba 20.000 zal. Pakulšto hetaj sumy nia ma i rabota na hary spyniena.

— **Katedra weterynaryi.** Hazety padajuć, što robiacca zachady, kab pry U.S.B. adkryć katedru weterynaryi i špital dla żywioly.

— **Nia ma miascoŭ.** U roznyja školy ū Wilni mnohija kandydaty nia byli pryniatyja dzieła niastačy miascoŭ.

— **Bielarusy i litoŭcaŭ nie zaŭważyli.** Letam adbywalisia rekolekcyi i kursy dla arhanistych. Bylo ich try seryi. Siarod arhanistych byli bielarusy i litoŭcy. Na kursach zaachwočwali ūsiech arhanistych da polskaj hramadzkej pracy i ūsiech nawat nazywali palakami.

Paštowaja skrynka.

I. K. Praŭdu wy kaźacie; dumajem i my ab hetym.

Z. U. Atrymali, pasylajem.

B. B. Na abiacanaje čakajem i dačakacca nia možam.

A. F. Usio robim, što možam; heta bačać usie.

Z. J. Da hetaha i my imkniomsia

W. K. Usim Lawon Wietrahon duža padabajucca; budžtem jaho prasić, kab jon bolš pisaŭ.

A. S. Na hetkija rečy ū nas ciesna, chočam pašyrycca.

P. S. My tak-ža wiedzajem, što adnej bačyny dla dzieciŭ zamała; dumajem dla dzieciŭ wydawać asobny miesiačnik, jak dadatak da „Chr. D.”

I. S. Atrymali, ale nie skarystajem. Na „Chr. D.” prysłali:

N. T.—0,50, Ł. G.—1,20, Ks. K. B.—6,00, U. K.—0,50, A. A.—3,00, S. A.—4,00, W. H.—1,20, K. A.—0,60, N. P.—3,50, L. P.—2,70, N. I.—1,20, K. L.—1,00.



„Chr. Dumka” wychodzić: 5 i 20 koźnaha miesiaca. Padpiska na hod — 2 zł. 40 hr., na paŭhoda — 1 zł. 20 hr., na try miesiacy — 60 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ. Adras Redakcyi i Administracyi: Wilnia (Wilno), Zawalnaja wul. № 1—2.

Redakcyjnaja Kalebija: Ks. Dr. I. Rešeć, Wincuk Adwaźny, Ks. Ad. Stankiewič, W. Jermalkowič. Adkazny redaktor KS. AD. STANKIEWIČ. X časapis wychodzić z dazwołu duchoŭnaj ulady. X Wydawiec „BIELPRES”.

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. № 1.